

Alp 216
Larch

mokslas ir menas literatūra

LIETUVOS
NACIONALINĖ
MOKSLŲ
AKADEMIJA

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1983
KOVO MĖN. 26 d. / MARCH 26, 1983
PART TWO — Nr. 60(12)

Šiame numery:

Nepaslankumas ar apsileidimas?
Juozas Brazaitis ir jo raštai.
Trumpas poezijos žodis.
Josė Maria Valverde poezija.
Kovos su lenkais 1920–1923 metais.
Lietuvių knygų ženklai Australijos sostinėje.
Knygos ir užskleistos užuolaidos.
Laimos Simanavičiūtės paroda Chicagoje.
Lietuvių Rašytojų draugijos metinė premija ir novelės konkursas.
Kandidatai į šių metų Lietuvių Bendruomenės mokslo premiją.
Kultūrinė kronika: Jonas Jurašas, Vytautas Kašuba, Tomas Venclova.
Chicago teatruose.
Nauji leidiniai.

Juozas Brazaitis ir jo raštai

ST. SANTVARAS

Akyse ir atminty tebėra gyva Kauno Ugniagesių gatvė. Siaura, niūroka, neabejotina seno miesto gatvė. Ten stovėjo nauji, tvirti, gan gražūs Tėvų Marijonų namai. Iš tų namų, įžengęs į juos iš Ugniagesių gatvės, paviršius kampuotu koridorium, galėjai atsistoti Šaričių šventovės šventoriuje, o iš jo išeiti į Laisvės alėją, įsilioti į žmonių bangą, supainioti seklių budrumą, su ta banga nuplaukti į kitą kiemą. Žinoma, tai nebuvo tobulai saugi prielauka, bet paminėta namų „geografija“ sudarė šiokių tokių galimybių išlikti „nepastebėtam“ ir nesuimtam. Velionis Juozas Brazaitis kartais naudojosi tuo vingiuotu taku, kai vieno ir kito okupanto žvalgai pradėjo sekti jo pėdoms...

Tebėra atminty ir gan didelis, erdvus kambarys, geru skoniu ir su ano meto prabanga įrengtas. Kambary būdavo jauku ir šilta. Jaukumu ir šiluma spinduliavo ir to kambaryo šeimininkas Juozas Brazaitis. Nuostabių ryškumų tebešviečia žaliu gabtuotu užvožta lempa, stovinti ant rašomojo stalo. Didelis kambario langas, vakarais aptemdomas sunkia ir dailia užuolaida, buvo atsuktas į Ugniagesių gatvę. To lango žibūrys beveik visada užgesdavo pirmą, antrą, o kartais ir trečią valandą ryto. Darbas, darbas, darbų — kalnai! Be abejo, tom ilgom vakarų valandom gimė ir didelė dauguma prof. Juozo Brazaičio raštų.

Istorinių įvykių ir laiko aplinkybių įstumas į politinę veiklą, kurios nemėgo (taip yra prasiitaręs neviename laiške), Juozas Brazaitis savo širdimi niekad nebuvo atitrūkęs nuo mūsų literatūros ir kultūros rūpesčių. Tai buvo kuklus, nių, daugelio šių mūsų mokslininkų keliuose šių leidinių nėra! Aš galvoju, kad šie garsūs mokslininkai, dideli ir žinomi savo srities specialistai, kurių darbai cituojami visame pasaulyje, buvo kviešti ir rekomenduoti pakankamai svariai, kad duotų žinias apie save šioms parankiniams — informaciniams leidiniams. Bet, matyt, dėl vienos ar kitos priežasties šiuos kvietimus, ar paraginius, ar rekomendacijas išmetė lauk. O gal tik kur nors laikinai atidėjo vėlesniam laikui, ir taip tie dalykai, kurie visuomet yra datuoti, užsigulėjo rašomojo stalo stalčiuose, ar tiesiog neaprepiamos korespondencijos krūvose... Kiti, kiek girdėjau, visus tokius masinius laiškus meta lauk, jų net neskaitydami.

Kad ir paviršutiniškai pasižiūrėję į paskutinę *Who's Who in America* (1982-1983) laidą, tuojau pastebėjau, kad mūsų kaimynai latviai ir estai tikrai yra daug gausiau atstovaujami. Gal jie yra kiek lankstesni, gal jie greičiau prisitaiko gyvenamo krašto gyvenimo stiliui bei papročiams. Sunku pasakyti, bet toks išpūdis aiškiai susidaro.

Nors ir nesirorėtų pamokslauti bei raginti, tačiau man atrodo, kad lietuviai vis vien gal truputį nerangūs, nepaslankūs, gal kiek — bent šiuo atveju — net apsilieję; gal kartais negali apsispręsti.

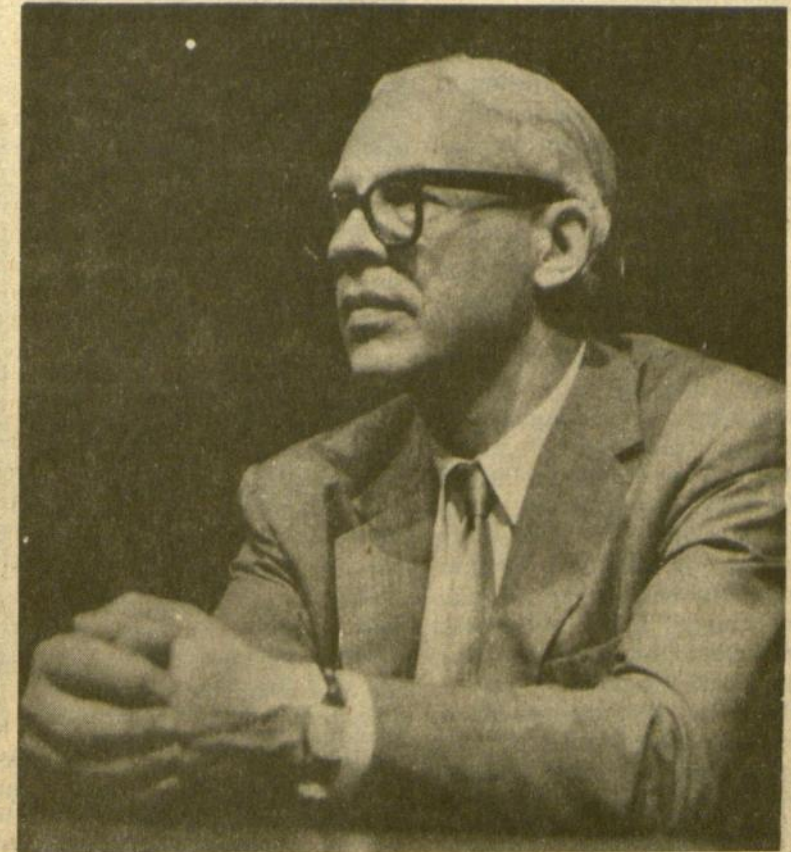
Antanas Klimas

nepretenzingas vyras, gyvenimo saulėleidy net pats bandęs save išbraukti iš viešo kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo (rašydavo ir spausdindavo grožinės literatūros knygų recenzijas, bet neleisdavo po tom recenzijom dėti netgi dviejų raidžių — JB). Ir laiškuose tie jo nusiteikimai suskamba gūžiom spalvom: „Aš pats nieko nebesitikiu nei iš gyvenimo, nei iš kitų. Mėginu tik guostis vienu dalyku: padaryti, ką galiu aš pats; padaryti taip, kad jausčiausi padaręs tiek gerai, kiek galėjau... mėginu kituose įžiūrėti, ką jie dar gero padaro, ir tai mėginu viešumon iškelti. Tokia mano labai jau kukli paskirtis paskutinėm dar likusiom jėgom“... (laiškas, rašytas 1970.IV.6.).

Ypačiai būdingi Brazaičio žodžiai, kaip man regis, yra šie: „Mėginu... padaryti, ką galiu aš pats; padaryti taip, kad jausčiausi padaręs tiek gerai, kiek galėjau... mėginu kituose įžiūrėti, ką jie dar gero padaro (mano pat). ir tai... viešumon iškelti“. Tai atvira ir įskaudinta širdimi tarti žodžiai. Tačiau jie gali eiti kaip motto visiems Juozo Brazaičio raštam, kuriuos velionis skyrė lietuvių dailiajam žodžiui ir aplamai mūsų kultūros apraiškom.

Kaip save beguostumėm, kaip beteisintumėm, mūsų kultūrinio gyvenimo kritika (ne tik grožinės literatūros, bet ir visų menų) vis dar tebeklaidžioja ūkanose. Tiesa, kartais randi platesnį ir gilesnį žvilgsnį, randi kruopščių, dalykiškų ir su regimu atsidėjimu parašytų straipsnių ir studijų, bet visa tai praskamba, kaip atsitiktiniai dalykai, dar vis nepajėgia mūsų kritikos pakelti į objektyvumo, betarpiškumo ir bešališkumo aukštumą. „Toną“, deja, dar vis tebeduoda asmeniškumai, srovinė ir net klikinė kritika. Kas domisi lietuvių išeivių kultūrinio gyvenimu, be abejo, nesunkiai mato, kad susidarė atskiri ratai, atskiros padangės, kur žiba tik „savi“ žiburiai, tarsi kiti šiame pasaulyje nebuvo, nėra ir nebus...

Galimas daiktas, taip reikia, kitaip ir būti negali,

Juozas Brazaitis

Nuotrauka Vytauto Maželio

nesgi mes nesam tobuli kompiuteriai. Tačiau velionio Juozo Brazaičio pasaulėžvalgai visa tai buvo svetima. Jis yra ta išimtis, kurią minime kaip atsitiktinę apraišką. Pašaipia, užgauliojimai, ironizavimai, asmeniškumai, kito darbų niekinimai vienu antru sakiniu ar bandymai tuos darbus apipinti abejonėm — tie „pasismaginimai“ jo dvasioje vietos neturėjo, tokią kritiką jis vadino sadizmu. Jeigu to ar kito kūrėjo darbe Brazaitis nerasdavo nieko gero ir vertingo, jis tylėdavo, nes kokia gi prasmė dėl nevertų dalykų laistyti rašalą? Jo palikimo raštuose galim aptikti ne vieną ir tokį atvejį: kitos pasaulėžiūros rašytojo darbą jis kilstelėjo aukštėliau, negu tais pat metais pasirodžiusį savo bičiulio ir bendraminčio veikalą. Teisybė, kritikas Juozas Brazaitis visada buvo santūrus ir atsargus, liaupsėm ir panegirikom turbūt nė vieno mūsų rašytojo ir kultūrininko neapdovanojo, bet netgi ir trumpoj recenzijoje rasi jo dvasinės kultūros šilimą, rasi gilų dalyko pažinimą ir taiklų aptarimą, rasi ieškojimą, „ką kiti padarė gero“.

Gal dėl to ir šiandien sudrėba širdis, kai randi tokį jo sakinį: „Tavo nepalankumas, bet sulaužomas Juozas“. Teisybė, žmogus dažnu atveju būna atviresnis privačiame pokalby. Viešumo tariamą žodį jis pavarto, pa-

sveria, pažvelgia, kaip toj ar kitoj minty sužūręs jo žodžio spalva, o privačiame pašnekesy tie atsargumai savaime pranyksta. Vieną kartą Juozas Brazaitis privačiai šitaip kalbėjo: „Kitados buvau daręs eksperimentus stebėti mūsų rašytojus, veikėjus ir pagal jų visą asmenybę, spindinčią ir iš jų gyvenimo ir iš jų raštų, skirstyti į vieną ar kitą lentynėlę — dvasinio gyvenimo stilių kategorijas. Man rodės, sakysim, kad Baranauskas ir Jakštas yra tikri gotinio stiliaus vyrai, kurių dvasia šauja į viršų — vieno iki staigaus tiesiosios linijos ir giesmės „lūžimo“, kaip nebaigto gotinio bokšto; kito iki linijos įsiliejimo į patį Absolutą. Maironis savo tvirta, monumentalia atrama į žemę, man rodės, tikras romaininis statinys, skirtas ne tik Dievo garbei spinduliuoti, bet ir priešo smūgiams atremti. Mielasis Vaidzantas — lietuviškasis barokas ir savo dūšioj ir kūryboj.

Barokas buvo grįstas gavaliašku emocionalių gamtos ir žmogaus gyvybinių galių prasižėmimu ir suklestėjimu. Kai tame stiliuje sumažėjo emocinė, jausminė dvasia ir atėjo tvarkantis, išradinėjantis *protas*, kuris baroko formas toliau kultyvavo iki formalinio elegantiško rafinūto, gimė *rokoko*, kai kieno neteisingai nuvertinamas. Kiekvienas stilius gali patikti ar nepatikti. Tai priklauso nuo individualaus skonio. Bet savo esme kiekvienas iš jų turi savo socialinį ir dvasinį pagrindą. Jis yra dvasios išraiška“... (laiškas, rašytas 1953.X.10).

Pacituota laiško ištrauka atveria mums dar šviesesnį, dar erdvesnį Juozo Brazaičio dvasios pasaulį. Iš tikro, jis buvo ir grožinės literatūros kritikas, ir mokslininkas. Savaimingas, nepriklausomas, savarankus, išprusęs, turįs itin subtilų ir jautrų skonį lietuvių dailiojo rašto žinovas. Pastaruoju metu okupuotoje Lietuvoje teigiama, kad Nepriklausomybės laikotarpy tebuvę tik du savarankiški kritikai — Vincas Mykolaitis-Putinas ir Kostas Korsakas (jei neklystu, tai Vinco Krėvės palikta nuomonė). Aišku, Brazaičio darbai negali Lietuvos pasiekti

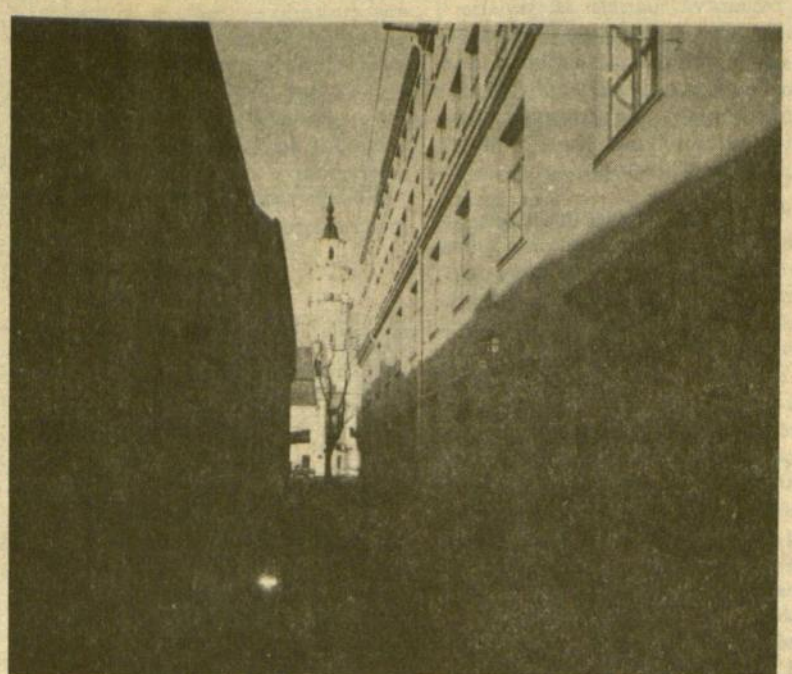
(nors jų dauguma ten buvo parašyti), tačiau tai nereiškia, kad jie jau pradingo iš mūsų kultūros istorijos lapų. Ilgus metus Juozas Brazaitis dirbo tame pačiame sparne, kur matėm ir Mykolaitį-Putiną. Ir kiekvienas jų sukūrė savo atskirą ir individualų grožinės literatūros kritiko bei mokslininko paveikslą. Du atskiri stulpai, dvi asmenybės, visada su rūpestiu ir pagarba žvelgiančios į besisakančią ir įvairiais žiedais bepražystantį lietuvių dailiojo žodžio medį.

Į Laisvę fondas 1982 metais išleido Juozo Brazaičio raštų III tomą. Tie darbai yra tartum gyvi liudininkai, kurie pataria ir sustiprina čia tariamą nuomonę apie velionį literatūros kritiką ir mokslininką. Tomo redaktoriai Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius knygos turinį taip suskirstė: Literatūros baruose; Knygų vertinimai: Išėjimo, Nepriklausomoje Lietuvoje; Tautosaka. Nereikia pirštu rodyti, aiškiai matome, kokie platūs barai čia yra aprėpiami.

Literatūros baruose Brazaitis kalba tokiom temom: Žmogus ir žodis tautos kūryboje, Naujosios lietuvių literatūros linkmės, Formos problema naujojo lietuvių literatūroje, Ideologinių grupių santykiai Ausros ir Varpo gadynėje, Laureatų akivaizdų, Nepriklausomos Lietuvos literatūra, Literatūra spaudos draudimo laikais, Sovietinamas lietuvių literatūros mokslas ir du enciklopedinio pobūdžio straipsniai — vienas lenkų, o kitas italų kalba. Daugumas šio skyriaus straipsnių — studijinio pobūdžio rašiniai, parašyti Brazaičiui įprastu įvalgumu ir metodingumu. Tai štai visiems lietuviams, kuriuos domina sava literatūra, stambus pluoštas svarstymų ir žinių apie tuos dalykus, kurie praturtino mūsų gyvenimą, kurių lemtis ir nūdien mus jaudina...

Knygų vertinimams tome paskirta 240 puslapių, arti pusės leidinio. Tame skyriuje Brazaitis ieško, kas ką gero padarė išeivioj ir nepriklausomoj Lietuvoj. Jo vertinimų susilaukęs gan gausūs būrys lietuvių rašytojų, kuriančių ir besiramstančių įvairiom pasaulėžiūrom. Pavyzdžiui, Brazaitis palankiai vertina P. Cvirkos romaną „Žemė maitintoja“, nors tendencija tame veikale groja pirmu smuiku.

Tačiau tegul prabyla pats Brazaitis, kad pajustumėm jo kritikos raštų kvapą. Štai, kalbėdamas apie Jurgio Baltrušaitis lietuviškąjį palikimą, jis taip sako: „Kaip dažnas iš simbolistų, Baltrušaitis kuria naują žodį, kuris veiktu muzikaliai ir žadintų savo naujumu: gaudis, liekas sprindis, skirtis — lemtis, psalmės kartis, troškis, možis, gąstas, mojis, dienunta, suoslės, žiezula, imbuvys... Bet šitie žodžiai retai kur pasiekia reikiamą poetinį efektą. Poetas negalėjo pasivyti lietuvių kalbos pažangos, kurią pasiekė lietuvių poezija per tuos porą dešimčių metų. Ir Aistis pasakė teisingai, kad Baltrušaitis poezijos pastraipos nuskamba proziškai. Dėl to ir skaitytojas, pataikęs į šias (Nukelta į 2 psl.)

Viduramžių gatvė Kauno senamiesty.

Juozas Brazaitis ir jo raštai

(Atkelta iš 1 psl.)

silpnasias vietas, jaučias ne-
jaukiai nustebintas. Jaučia
taip dėl to, kad į Baltrušaitį
yra paprastes žiūrėti a priori su
didele pagarba jo poezijai ir
nėra nusiteikęs rasti ir joje
dulkių. Knygos sutikimą bai-
giam linkėjimu skaitytoji
užkliūti ne už poeto lietuviš-
kos kūrybos grūdo, bet susi-
rasti ir skonėtis jo tauriosios
minties grūdų" (p. 155).

Ką išgirdot, ką pajutot?
Talentaibis dabinasi poetai, dra-
maturgai, beletristai, bet
nemažesnio talento reikia ir
grožinės literatūros kritikai;
gal dar daugiau — kritikai reik-
kia gilaus išsimokslinimo,
reikia stiprių pojūčių, kad galėtų
atskirti, kas yra tikrai
gražu, o kas tik taip sau gra-
žu. Juozas Brazaitis turėjo tą
didįją prigimtines dovaną.
Nesunkiai buvo pastebima jo
nepaprasta atmintis, todėl ir
jo erudicija buvo tikrai tur-
tinga. Atėjo laisvės valanda,
ir ji davė mums tai, ko ilgą
laiką negalėjome turėti.

Tautosakos temom Brazai-
čio raštų III tome sutelkta de-
vyniolika jo straipsnių. Kai
kurie tų straipsnių yra tau-
tosakinių leidinių recenzijos,
kai kurie — Brazaičio asmeni-
nės studijos. Tautosaka jis
domėjosi ir ją mylėjo. Tau-
tosakos studijom pagilinti vie-
neriem metams buvo išvykęs į
Vokietiją, be to, dalyvavo Tau-
tosakos komisijos darbuose
(prie Švietimo ministerijos).
Čia ir vėl pasiremė paties
Brazaičio mintim, kurias įsiai-
mums paliko apie lietuvių dai-
nas: „Nuosaikymo logiška iš-
vada yra pergyvenimų etinis
taurumas. Jeigu liaudies kūry-
ba apskritai nevengia vulga-
rumo, cinizmo, kada paliečia
vyro ir moters santykius, tai
to negalima pasakyti apie lie-
tuvių liaudies kūrybą. Ji nenu-
sileidžia iki natūralizmo. Ji iš-
silaiko etinio idealizmo
plotmėje. Tiesa, dainininkas
nežemieria akių prieš faktus,
kurie rodo, jog realiam gyve-
nimui tie santykiai neišsilaiko
krynoje platonikoje. Tačiau
liaudies dainininkas tatau-
pasako ne tiesioginiu žodžiu,
l'vriu prasnėka natūralistai,
bet griebiasi simbolių, kuriais
dalykus duoda pajauti ir su-
prasti, bet neužgauna nei
etinio, nei estetinio jausmo.
Tuo lietuvių dainos vėl stip-
riai išsiskiria nuo rytinių
slavų folkloro" (p. 515).

Kaip regim, Juozas Brazai-
tis savo darbais aprėpė pla-
čius lietuvių dailiojo žodžio ba-
rus. Rašytojo ir liaudies
dainininko pastangos bei lai-
mėjimai buvo jo stebėjimų tai-
kiniai. Brazaitis nagrinėjo
formos ir turinio problemas,
gilynosi į mūsų grožinės lite-
ratūros srovių ir srovelių
tėkmę, bandė pažvelgti į atsiki-
ras rašytojų kartas, į Nepri-
klausomybės laikotarpio lite-
ratūrinius laimėjimus, gilynosi
į beletristų ir dramaturgų
kuriamą žmogų, rašytojų
darbų tematiką ieškojo min-
ties ir gelmių, jam buvo arti-
ma senoji ir naujoji lietuvių
literatūra. Betgi, kas būtų ypa-
čiai būdinga kritiko Brazaičio
kūrybai? Atsakymą, tegu ir
grynai asmenišką, mėginasiu
atrasti: objektyvumas, tole-
rancija kuriančiam žmogui,
įžvalgumas ir erudicija, kri-
tikos atsakomybės pojūtis,
logiška ir turtinga kalba, reto
grožio stilius. Brazaitis, kaip
žinom, buvo krikščioniškos
pasaulėžiūros žmogus, bet tas
neklidė jam ir lietuvių gro-
žinės literatūros ugdymo
rūpesčius žiūrėti plačiai, bla-
viu ir objektyviu žvilgsniu.
Lietuvių tauta, jos kultūrinių
aprašų pažėgėjimas ir
laimėjimai jo sielai buvo
atgaivos šaltiniai. Tuo požiū-
riu Brazaitis buvo neabejoti-
nas romantikas.

Tegu nors dalį mano minčių
patvirtina jo paties žodžiai:
„Tauta yra magiškas žodis. Ji
tardami ramiai atsisveikina
su gyvenimu patriotai kan-
kiniai. Jo spindėjimu priden-
gia savo juodus darbus pikta-
dariai.

Tautos vardas pavarto-
jamas ir šventvagiškai. Tau-
tos sąvoka ir falsifikuojama.
Tačiau pelų ir šiaudų niekas
nefalsifikuoja. Falsifikuoj-
jamos tik didžios brangeny-
bės.

Brangenybės laikomos
brangenybėmis, kad jos retos,
kitos, — kad patvarios, kad
saulėje sublygza nuostabaus
grožio spektrai" (Žmogus ir
žodis tautos kūryboje, p. 9).

Redaktorai Alina Skrups-
kelienė ir Česlovas Grincevi-
čius, suredagavę ir spaudai
parengę tris toms Brazaičio
raštų, išpareigojimą atliko su
atsidėjimu, rūpestingumu ir
dalyko išmanymu. Dailus
Ados Sutkuvienės aplankas,
dailus knygų formatus, rūpes-
tingi tekstų laužymai,
mažoka ir korektūros velniukų.
Bet neturint prieš akis
medžiagos, kurią redaktorai
panaudojo, sunku ką nors dau-
giau pasakyti. Atrodo, kai kur
Brazaičio raštuose padaryta
mažų kupiturių, bet ir tai yra tik
spėjimai, kurie netemdo
gero jausmo geram darbui.

Į Laisvės fondas, skirdamas
lėšas Juozo Brazaičio raštams
leisti, atlieka prasmingą ir pa-
garbos nusipelnantį darbą.
Tai ir už granitą tvirtesnis
paminklas pačiam Brazaičiui,
ir kviečiai ir lietuvių literatū-
ros mokslo bei kritikos aruo-
dą. Greitai senstantys laikraš-
čiai ir žurnalai, o tuo labiau
rašytojų rankraščiai svetur
maža turi galimybių išlikti.
Knygose Juozo Brazaičio dar-
bai gyvens žymiai ilgesnį
laiką, o taip pat ne vienam jie
bus reikšminga talka, kai
reiks pažvelgti į vieną ar kitą
mūsų literatūrinio gyvenimo
asmenį ar įvykį.

Juozas Brazaitis, *Raštai III*. Red.
Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grin-
cevičius. Chicago: I Laisvės fondas lie-
tuviškai kultūrai ugdyti, 1982. Aplank-
kas ir viršelės Ados Sutkuvienės. 568
psl. Kaina 15 dol.

Lietuvių knygų ženklai Australijos sostinėje

1982 metų lapkričio mėnesį
Australijos sostinėje Canberroje
buvo eksponuoti lietuvių dailininkų
eksklibrisai iš Lidijos Simkutės-
Pocienės rinkinio. Ši grafikos šaka
yra australų mažai žinoma, tad
šios miniatiūros susilaukė daug
atidumo. Palanki kritika spau-
doje atkreipė visuomenės dėmesį
lietuvių dailininkų pasiekimus.

Pagrindinė paroda vyko The
Link — Canberra Theatre Comp-
lex patalpose, miesto centre, ir
buvo gausiai žmonių lankoma.
Tuo pačiu metu dalis kūrinių
buvo išstatyti ir Australijos
Valstybinėje bibliotekoje, kuri
susilaukia svečių iš viso pasaulio.
Didžiausią organizavimo darbą
atliko Audronė Stepanienė. Jos
dėka paroda buvo plačiai rekla-

muojama per radiją ir televiziją.
Jos straipsnis „An Introduction to
Ex libris“ pasirodė *Muse, Arts and
Entertainment in Canberra*
leidinyje, kuriame ir supažindino
skaitytojus su ekslibrisų pradžia ir
vystimosi raida.

Paroda atidarė Canberros Meno
mokyklos direktorius Udo Sell-
bach, o Sonjos Kaleski recenzijos
(*The Canberra Times*, 1982 m.
lapkričio mėn. 12 d.) vertimą per-
duodame lietuvių skaitytojams.

L. Š.P.

Atgaivinti viešnagė intymiaje miniatiūriniame pasaulyje

Nelengva pereiti iš didelio
mažą. Šiais laikais meno parodose
daugiausiai randame didelių tapy-
bų darbų, režiančių aki. Šitokia
konfrontacija reikalinga, bet
atsigaunama patekę į intymų
miniatiūrinių pasaulių.

Šioji lietuvių ekslibrisų paroda
turi elegantiškų staigmenų šiame
miniatiūriniame pasaulyje.
Priartėjime ir įvertinkime šiuos 32
lietuvių dailininkų kūrinius iš
Lietuvos ir išsvijios.

Kas yra tasai knygos ženklas?
Knygos ženklas arba *ex libris*
(pažodžiui: „iš knygos rinkinio“)
yra mažas, puošnus ženklas, nuro-
dantis knygos savininką. Knygos
ženklai yra taip seni, kaip ir kny-
gų spausdinimas, ir dailininkai,
kaip Duerer ir Cranach, jais
pasizymėjo. Juos vėliau kūrė Bear-
dsley, Toulouse-Lautrec, Manet,
Dali ir Picasso. Šiais laikais kny-
gų ženklai yra pripažinti kaip
svarbi grafikos šaka.

Ši paroda yra iš Lidijos Poci-

Smuikininkas Michael Kollars „Margučio“ koncerte šių metų kovo mėn. 13 d. Chicagoje.

Smuikininkas Michael Kollars, pianistė Raminta Lampsaitė-Kollars ir solistė Vilija Mozūraitytė, koncertavę Chicagoje šių metų kovo mėn. 13 d.

Nuotraukos P. Malėtos.

Aloyzo Barono vardo novelės konkursas

Lietuvių Rašytojų draugija
tesia tradicinį Aloyzo Barono
novelės konkursą ir skelbia 1983
metų premijai taisykles:

1. Novelės temą autoriai
pasirenka laisvai, tačiau paei-
dautina lietuviškas turinys ir
personazai.

2. Novelės ilgis — ne daugiau 20
mašinėlės rašytų laiško formos
popieriaus puslapių. Terminas:
1983 m. gegužės mėn. 2 d.

3. Rankraščiai, rašyti mašinėle
su tarpais, pasirašomi slap-
pyvardžiu, atskirai pridedamas užlipin-
tas vokelis, pažymėtas tuo pačiu
slapyvardžiu, o viduje — auto-
riaus pavardė, adresas ir telefo-
nas. Rankraščiai siunčiami Jūry
komisijos pirmininkui Vytautui
Voleriui adresu 405 Leon Ave., Delran,
N.J. 08075. (Kiti du komisijos
nariai bus paskelbti vėliau). 4.

Trijų asmenų komisija sprendžia
balsų dauguma. Jei nerastų
tinkamo premijai kūrinio, premi-
ja atidedama kitiems metams.
Nepremijuotų kūrinių slaptieji
vokai nebus atidaromi ir, auto-
riams prašant, grąžinti kartu su
novelėmis.

5. Premijuotos novelės autoriui
skiriama 500 dolerių premija,
kurios mcenatais yra Julija ir
Emilis Sinkiai, gyvena Los Ange-
les mieste.

Tomo Venclovos essay išspausdintas The New York Review of Books

The New York Review of Books
yra pats žinomiausias ir plačia-
usiai skaitomas liberaliosios kryp-
ties Amerikos intelektualų žurna-
las. Šių metų penktajame (kovo
31-sios) numeryje jis išspausdino
didaką Tomo Venclovos essay
„The Game of the Soviet Cen-
sor“. Autorius pristatytas kaip
lietuvių poetas, dėstąs Yale
universitete.

Tai jau antrasis Tomo Venclo-
vos pasirodymas šiame įtakinga-
game žurnale. 1981 metais *The
New York Review of Books*
paskelbė du jo eilėraščius, ku-
riuos į anglų kalbą išvertė David
McDuff.

Petras Repšys

vyrauja siurrealizmas su liaudies
meno elementais. Išvydus parodą
buvau sužavėta, bet, deja, turii tik
ribotai ją aprašyti laikraštyje, tad
atkreipiu dėmesį tik į keletą daili-
ninkų.

Lietuvoje gyvenantys dailininkai
pasižymi fantastiška vaiz-
duote. Žmogiškų figūrų ir gyvūnų
pynė sukelia baime, bet kartais ir
žaismingai nuteikia žiūrovą.

Grazinos Didelytės grakšti lini-
ja pavaizduoja juokdarį, riterius ir
senovės bokštus. Jos kūrinių pilni
turtinių staigmenų, kontrastų.
Stasys Eidrigėvičius naudoja
graviūrą ir mišrią techniką savo
knygų ženkluose. Jo figūros eka-
centriškos, pilnos humoro, origi-
naliaios. Dėžės ir medžiak išsky-
la iš žmonių veidų, perduoda nerimą
ir grėsmę. Kodėl du žmonės valgo
vaiko plaukus? *Petras Repšys*

Knygos ir užskleistos užuolaidos

Sovietų Sąjungoj yra pasako-
jamas toks anekdotas. Stalinas,
Chruščiovas ir Andropovas vazi-
avo traukiniu. Staiga traukinys
sustojo ir nebegali iš vietos pajudė-
ti. Stalinas isako: „Sušaudyti
traukinio personalą!“ Visi traukinį
aptarnavę geležinkeliečiai sušau-
domi. Traukinys nejudą. Chruščio-
vas isako: „Reabilituoti sušau-
dytuosius!“ Traukinys vis dar
nejudą. Tada Andropovas sako:
„Užskleisti užuolaidas, kad galė-
tume įsivaizduoti, jog traukinys
judą!“

Užuolaidos tikrai užtraukiamos
visoj Sovietų Sąjungoj. Dar prieš
didžiojo rašytojo Leonido mirtį
buvo nutrauktos automatinės tele-
fonų linijos su vakarais bu-
vo sakytą, kad jos sugedo, bet
kažkaip jau labai ilgai trunka
jas pataisyti). Jau keli metai so-
vietinėj statistikoje neminimi
javų derliai. O dabar dar vienas
tos dūminės sovietinės pirkios
langelis uždaromas ir užkljuo-
jamas (gal kaip ženklas ruošti
sunkiai žiemai?): daromi nauji
varžymai siųsti knygas į užsienį.

Anksčiau turėjai atnešti knygas į
paštą, kur patikrindavo, ar bene
koks lapelis tarp knygų puslapių
įdėtas, tada suvyniodavo, užrašy-
davo adresą, ir knygose su banguo-
davo į kapitalistinį užsienį. Dabar
jau kiek painiau. Knygos regist-
ruojamos (ir registruojami siuntė-
jai ir gavėjai), ir net labai nekal-
tų knygų neleidžiama siųsti. Čia
tiesiog pirmu požiūriu net paradok-
sas: kodėl neleidžiama knygoms iš kra-
što, kur laisvai kvėpuoja darbo
žmogus, apviesiti tuos nelaimin-
guosius, kurie gyvena streiku, bado
ir nedarbo nuniokotame kapita-
listiniame pasaulyje? Jei tai lietu-
tik lietuviškas knygas, tai užto galė-
tume matyti Muravjovo motyvus —
jums ten Amerikoje gyvenantiems
anei rašto, anei druko iš Lietuvos!
Džiūkit sau, sausa šaka. Bet va, čia
kitas šuva pakastas, nes šis potvar-
kis galioja visoje plačioje tėvynėje:
visur stabdomas ir kontroliuo-
jamas komunistinis žodis. Sunku
išsiųsti netik gudiškas, ukrainietiš-
kas, gruziniškas, bet taip pat ir
rusiškas knygas. Todėl potvarkis

nėra taikytas mažumom engti (ar
bent taip iš tolo žiūrinčiam atrodo).
Tad dėl ko varžomas sovietinės
kultūros eksportas?

Atsakymų peršasi daug, bet jie
visi rodo į vieną pusę — Rusijos
valdovai nebespastiki savo pačių
cenzūra. Jei nors vienas teisybės
žodis knygoje pateks į Vakarus, tai
Sovietų Sąjungos priešai pačiąs
ir tyčiosis. Geriau tad jiems nė
progos neduoti! Nė vienos knygos
liaudies priešams! Vėl aiškiai grįž-
tama prie ryšių tinklo karpymo.
Nenustebsim išgirdę, kad vėl bus
gaminami tik vienu bangų radijo
priimtuvai, kad bus surankioti
magnetinių juostų aparatai. Ir liū-
dina, ir pikta. O gal labiausiai turėtų
būti juokinga — ir skardus juokas,
gal kaip tie trimitai prie Jerichono,
padėtų griauti aukštas Rusijos
imperijos sienas.

J. Kl.

Mokslo premija

Lietuvių Bendruomenės Litera-
tūros premija (3000 dol.) šiais me-
tais bus skiriama už mokslo vei-
kalus, išleistus 1981 ar 1982
metais arba už bet kada parašy-
tus rankraščius. Vertinimo komi-
sija sudaryta Detroito: dr. Kestutis
Keblyš-pirm. (16349 Addison,
Southfield, Mich. 48075), dr. R.
Kriaučiūnas, prof. J. Pikūnas,
prof. L. Sabaliūnas, prof. J.
Šmulskštys. Premijos siekia 15
veikalų, dauguma rankraštinių.
Vertinimo komisija gausų veikalų
derlių šiuo metu stropiai skaito.
Sprendimas bus paskelbtas ba-
landžio mėnesį.

JAV LB Kultūros tarybos 1982
metų mokslo veikalo konkursui at-
siųsti šie veikalai:

Marijus Blynas, *Lietuvos senovės
paminklai*.

Albertas Gerutis, *Dr. Dovas Zau-
nias*.

Rimas P. Kabaila, *Traditional
Lithuanian Architecture* (rankr.).

Vacys Kavaliūnas, *Gimtosios že-
mės giesmės* (rankr.).

Genovaitė Kazokienė, *The Life and
Work of Konstantinas Mikalojus Čiur-
lionis* (rankr.).

Raimundas M. Lapas, *Ten, ekrane
sužibus* (rankr.).

Vincentas Liulevičius, *Išsvijios
vaidmuo nepriklausomos Lietuvos at-
kūrimo darbe*.

Stasys Maziliauskas, *Pioneer Prince
in USA* (rankr.).

Andrius R. Mironas, „Aušros“ reikš-
mė istorijos perspektyvoje (rankr.).

Juraitė Rosales, *Baltų kalbų bruožai
Ibery pusiasalyje* (rankr.).

William R. Schmalstieg *The Lithuanian
Language — Past and Present*.

Alfonasas Šeplaukis-Tyruolis, *Lietu-
vos pėdsakai pasaulinės literatūros ba-
ruose* (rankr.).

Rimvydas Šilbajoris, *Žodžiai ir pras-
mė*.

Tomas Venclova, *Lietuva pasaulyje*.

Stasys Yla, *M.K. Čiurlionis — kūrė-
jas ir žmogus* (rankr.).

Paulius Lantuchas

naudoja litografiją, lino raizinį,
seriografiją ir kitas technikas,
sukurdamas keistą žmonių ir
gyvulių priešpriešą. Jis sukuria
esminius ir provokuojančius vaiz-
dinius, taip kaip Didelytė ir Eidri-
gevičius.

Dešimt dailininkų gyvena išsvi-
joje: Amerikoje, Kanadoje,
Prancūzijoje ir Australijoje. Man
ypač įstrigo Lantuchas ir Vepstie-
nės kūriniai.

Paulius Lantuchas (naudoja
graviūrą ir mišrią techniką) suku-
ria brėžinius, primenančius Duerer
kūrybą. Figūrų veiduose ir aplin-
koje ieškoma linijos įvairumo, o
tekstuose turtinumo. *Henrieta
Vepstienė* išvysto savo ženklių
tema, vartodama foto kolažą ir
mišrią techniką.

Perskaičius biografines žinias
apie šiuos dailininkus, buvau
nustebinta jų darbų įvairumu.
Daugumas jų dirba ne tik knygų
ženklų srityje, bet knygų ilustra-
vime, tapyboje ir kitur.

Šie lietuviai dailininkai yra
įvairių idėjų įtakoje. Jie, pasisavi-
ne modernaus meno srovės, suku-
ria savitus vaizdus. Man kartą
teko matyti graviruotų brangak-
menių rinkinį per padidinamąjį
stiklą. Ši ekslibrisų paroda man
primena tą rinkinį.

Sonja Kaleski
(išvertė L.Š.P.)

Gražina Didelytė

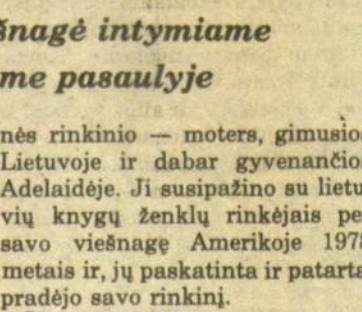
Gražina Didelytė

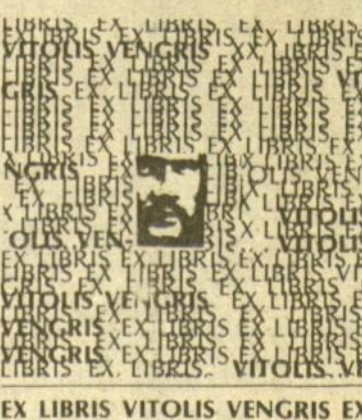
Stasys Eidrigėvičius

Henrieta Vepstienė

Petras Repšys

Sonja Kaleski
(išvertė L.Š.P.)

Trumpas poezijos žodis

BIRUTĖ CIPLIAUSKAITĖ

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Apie Lietuvoje rašomos poezijos kitimą sunkiau kalbėti, neišgalint kruopščiai jį atsekti nuo knygos į knygą. Paskutiniu laiku pasirodancios rinktinės tą uždavinį kiek palengvina. Ir ten galima atrasti jau nuo pat pradžios į paprastesnę išraišką ar liaudies dainų formų pavartojimą linkusių poetų (Martinaitis, Širvys, dalinai Degutytė) ir visas retorikos priemones labai suminiai ir gausiai vartojančiųjų grupę, kur ir literatūrinis — intertekstualinis aspektas yra svarbus (Vaičiūnaitė, Geda, Venclova). Daugelis iš pirmųjų skolinasi liaudies dainų simbolizmą. Jų eilėraščiuose neišsakymas galbūt remiasi labiau specifiniais motyvais. Įdomu pastebėti, kad net Geda, iki šiol žinomas savo plačiom, beveik bibliškom eilutėm, ilgom poemom, paskutiniame rinkinyje — *Žydinti slyva snaigyno ežere* (1981) — visą sekciją skiria trumpučiams eilėraštukams, kurių ne vienas išsiai susideda iš vienažodžių eilučių, primenančių Jono Meko *Pavienius žodžius* ar *Gelių kalbėjimą*. Pas Gedą kartais gaunasi įspūdis, kad tai vos leisgyvis kalbėjimas. Perduodami tik fragmentai, akimirks impresijos, dingusio pasaulio trupiniai. Juose įdomiai susilieja liaudies dainų motyvai, kartais išvirstantys vizijomis, ir džiaugsmas panašia į 1920-ųjų metų eksperimentavimo laisvę. Išlieka polinkis į mitiško pasaulio tvėrimą, į archaiskas formas, istorines užuominas. Tarp trumpų posmelių vaizduotė priverčiama suoliuoti. Net ir ten, kur atsiskakoma veiksmažodžiu, nedings-ta dinamika. Šioje knygoje Geda išgauna įdomių efektų, sugretindamas labai nevienodus, beveik prieštaraujančias dalis.

Janinos Degutytės poezija retai kada pereina ištiesi tik į kalbėjimą, tačiau puošmenų jį per daug nemėgsta. Jai būdinga klausiti klausimus, duoti tik užuominas, eilėraščio pagrindinės minties visai neišsakant. Į jos kuriamą pasaulį reikia reaguoti emocija, bet tai nebėra tik romantiškas savo „aš“ skelbimas. Jau *Ugnies lašuose* randame eilėraščių, kurie, nors ir rašomi romantišku pavyzdžiu (gamtas=aš), patenkinama trumpa sugestija, kaip „Šilagėlė“:

*Šilagėlė atnešei iš miško...
Pilną taušų mėlyną spindėjimo,
su rasa dugne.
...Gal save tu man čia palikai?
Pilną šilo kvapo ir čiulbėjimo —
Ir su ašara dugne...* (1960) (16)

Paralelinė struktūra čia savaime sujungia gėlę ir „tu“ ir padeda atrasti atitikmenis kiekvienam elementui.

Degutytė jau pirmuosiuose rinkiniuose ieško esencijų, visuomet daug išgauna liaudies dainų įkvėptu pakartojimu. Ji moka — ir mėgsta — į kelis posmelius sukrauti visą žmogaus paskirtį, jo likimą. Būti taupesne negu „Artojuje“ turbūt neįmanoma:

*Kokią naktį žemė atėjo į tavo širdį
ir pasakė: „Tu — mano?“
Dvi šiurkščios rankos —
ir išvogta žemė kvėpuoja.
Dvi dieviškos rankos —
ir pilkas laukas pražysta sidabro rugiais.
Dvi tėviškos rankos —
ir suraikyta duona pakvimpa ant balto skobnio.
Kokią naktį žemė atėjo į tavo širdį
ir pasakė: „Tu — mano?“* (Pilnatis, 1966, TV, p.135)

Čia panaudojama ir paralelinė forma (ne tik kaip forma, bet ir kaip tema: sugretinami duonos stebuklas ir žmogaus gyvenimas), ir anafora, ir pakartojimas, įreminant eilėraščio prasmę ir išgaunant stiprių efektų. Visa „drama“ perduodama tik vieno žodžio pakeitimu: „pasakė“ — „pasakė“, bet tas pakeitimas reiškia perėjimą iš gyvenimo į mirtį. Daug pasiekama ir tik rankas modifikuojančio būvdardžio keitimu, perkeliant jų funkciją kaskart į kitą plotmę. Degutytei būdinga, kad šioms esencijoms

perduoti jį pasirenka žemdirbio figūrą: visa jos poezija neatskiriama susijusi su Lietuvos kaimu ir gamta.

Nemažiau efektingas yra eilėraštis „Rūpintojėliai“, suglaudinantis jau ne vieno žmogaus, o visos tautos likimą:

*Atsistojo laukuos
Rūpintojėliai.
Kažkas suvo širdies
Nepakėlė.
Ir sudėjo visą skausmą
Į medį. Į medį.
Ilgesiai sumedėjo,
Dievo neradę.
O lydėjo į sukilimus
Kryžiai mediniai.
O lydėjo į sibirius
Dievai mediniai.
Lyg paukščiai sustingę —
Kryžiai laukuos.
Medinis dieve,
O tave kas paguos?
Kruvinos sienos —
Tavo vardu.
Pelenų kalne
Su mumis ir tu.
Kryžius ant lauko —
Raudos ir žygio tąsa...
Kryžių girios —
Praeitis visa...* (Pilnatis, 1966, TV, 137)

Ir čia pasitenkinama labai nedaug žodžių ir visai neieskoma vaizduotė užburiančių ar protą užintriguojančių metaforų. Efektas ir čia išgaunamas kartojimu ir dinamizacija: rūpintojėliai pristatomi ne kaip nekintantis simbolis, o kaip Lietuvos varguolius užjauciantis ir visur lydintis žmogum tapęs Dievas. Jo pavertimas mediniu reiškia jau antrąją transformaciją, o joje galima įžiūrėti ir sekančią: „ilgesiai sumedėjo“ iš tiesų reiškia žmogaus ieškojimą Dievo, ne mechaniską jo figūros skaptavimą iš medžio.

Norint atsekti kitimą Degutytės poezijoje, galima būtų palyginti, kaip pas Nyką, du eilėraščius ta pačia tema: *Karalių pasakos „Gimtoji kalba“* (1964) ir *Tarp saulės ir netekties „Mūsų motinų kalba“* (1973). Jie abu betgi ilgo ki, tad atsisakysim pilno teksto perdavimo. Pasitenkinim tik pažymėdami, kad pirmojo posmai reguliariūs, eilutės ilgos, pilnos konkrečių vaizdų, tikslių alizijų. Ten kalbama visų pirma apie lietuvių kalbą, atkuriant krašto istoriją, iš kurios ji gimus, ir suminint visas „lietuviškumo“ esencijas, kurias ji sutelkia savyje. Ši eilėraštį skaitant, galima matyti Lietuvą. Antrajame kalba eina jau ne apie pačią kalbą, o apie jos reikšmę poetėi. Eilutės nelygios,

Janina Degutytė

trumpesnės, dingsta padalinimas į viendodus posmus. Aptarus kalbos poveikį jai pačiai, išvardinami tik patys pagrindiniai jaunatvės prisiminimų elementai be būvdardžių, be spalvų, neišskant muzikalumo: prie jų artinamasi, kaip prie maldos žodžių, kurių reikšmė svarbesnė už išorę. Paskutinis eilėraščio fragmentas visiškai sutrumpina eilutę ir išsakymą, nes juo išreiškiama, kad kalba — tai ji pati:

*Ir mėlynų varpų skamba erdvė,
kai žiūriu į tave
kaip į veidrodį,
kuriame atrandu
savo pradžią.* (TSN, p.14)

Paskutiniame rinkinyje gausu trumpų eilėraščių, kurie nebandomi „aprengti“. Ten atitinkamai išreiškiama ir Degutytės poetika:

*eilėraštis mažas,
bejėgi, beginkli,
būk šiuvis,
būk pabučiavimas,
sąuja rūko,
žolės nupjautos kvapas
tylų
vasaros
vakarą.* (TSN, p.16) (1975)

Marcelijus Martinaitis

*jie žaidžia
vaikystę.
(Akių tamsoj, širdies šviesoj,
V, p.89)*

Paskutiniame rinkinyje, *Tie patys žodžiai* (1980) eilėraščiai dar sutrumpėja, dviprasmiškumas stiprėja. Jame telpa ir šio rašinio pradžioje cituotas „fragmentas“ apie poezijos užduotį.(17) Tuo Martinaitis priartėja prie tokių poetų, kaip Mallarmė ar J. R. Jiménez, nors visiškai skirtingų eilėraščio apipavidalinime, tvirtinusių, kad ideali poezija turėtų būti tapati skambančiai tylai.

Baigiant norisi pateikti dar vieną kontrastą, šį kartą tarp dviejų poetų. Judita Vaičiūnaitė pažįstama savo grakščiomis metaforomis, sudėtingais simboliais, turtingu žodžiu. 1982 metų *Poezijos pavasaryje* pasirodė jos ciklo „Kęstutaičiai“ fragmentai taip pat lyg nurodo į žodžio ir formos trumpėjimą ir paprastėjimą. Dingsta spalvingi būvdardžiai, eilėraštis liejasi nelygiom eilutėm, kurių nedaugelin sukaupiamas labai pilnas turinys:

*Verk, Julijona, —
Trakuos jis miršta, nukritęs
nuo žirgo,*

*ašarok, senas Jogaila,
ūkanom niaukis, lietuviška žeme,
sprinkit rauda, karaimai, totoriai,
inkšk, juokdary, susirietęs į kuprą,
staukit, skalikai, —
išmuša gedulo varpas,
klaupiasi Krokuvoį pasiuntiniai,
spindi vogta karūna,
Vytauto akys
žiūri iš Trakų nublukusios*

*freshos, —
ten spinduliuavimo centras,
prarastas kapas po katedra,
kūnas po karo vėliavom,
Zalgirio kraujas,
sakalo klyksmas,
žaltvario, molio ir sniego karalių
tirtago kirviui,
laužo liepsna, mums užgrądinus
širdis amžiams.
(„Vytautas“, PP. p.164)*

Akyliau į šį eilėraščių pažiūrėję, pamatysim, kad čia poetė panaudoja visus retorikos rekursus, idant išgavus juo stipresnį įspūdį. Istorinės alizijos eina ištiesai; liepiamoji nuosaka labai dažnuose veiksmažodžiuose sukuria didelę įtampą, kuri padidinama tobulom aliteracijom ir vystoma iki eilėraščio vidurio, kur po kelių esamojo laiko formų staiga eliminuojama bet kokia dinamiška forma. Netikėtas užbaigimas, kur staiga atsiranda ir „mums“, kulminaciniu efektu iškelia pagrindinę mintį: lietuivio atsparumą, užakcentuojant bei vienu paprastu, bet beveik testamentiniu žodžiu: „amžiams“.

Išnykimo grėsmė gana dažnai užmenama paskutiniuoju metu Lietuvoje rašomoje poezijoje. Kiekvienas poetas ją perduoda savaip. Pas Vaičiūnaitę matėme istorišką, puikiai apvaldytą alegoriją, kurios balsas tiesiog purto skaitytoją, neleidamas jam likti apatišku. Martinaitis reaguoja jam įprastu būdu: vos ne vos užsimindamas, apie ką kalba. Jo eilėraščio efektingumas didele dalimi priklauso nuo skaitytojo jautrumo:

*Ligi pavasario
suguldžiau sėklas,
užmigdžiau žiedus
ir užspaudžiau daigų akis.*

*Sėdžiu dabar ir galvoju:
kad tik užtektų žmonių
valgyti duoną,
kad tik užtektų žmonių
pavasari,
kai atsibūs sėklos.*

*Dieve duok,
kad atsimerkę žiedai
vėl mus matytų visus,
gražiai skubančius,
kad mūsų užtektų
kiekvienam
sugrįžusiam paukščiui.* (TPŽ, p.226)

ISNAŠOS

16 Rinkinyje *Tylos valandos* (Vilnius: Vaga, 1978), p. 28, toliau nurodomam kaip TV. Jos vėliausia knyga *Tarp saulės ir netekties* (Vilnius: Vaga, 1980) trumpinama kaip TSN.

17 Įdomu pažymėti, kad jo poeziją skaitant vertime svetimtaučiams, ji dažniau patraukia dėmesį, negu kitų mūsų poetų.

José Maria Valverde

Paskutinė vakarienė

Mato 26, 26-28

— Jau man neblieka nieko daugiau bepasakyti. Tapau žodžiu; viską jau išpasakojau, bet žinau, kad viską greit užmiršite, nes žodžiai yra laiko vaikai.

Žinau, kokie esate: jum nepriekaištausiu. Tam esu čia, tam čia atėjau. Žinau, kad miegate mirties pakrantėje ar gyvenimo pakrantėje, kaip krintis vaikas su šaukštu iš lėkštės pakeliui į burną, apsvaigęs nuo miego; kad visa jum nebesvarbu, garbė, pragaras ir brangiausios viltys, kai pavargę atsisėdate prašyti pavėsio, kšnio ir vandens gurkšnio.

Žinau, kad mylitės tamsybėse, pradėdami vaikus, patys to nežinodami, ir jie auga, nelyginant arkliai, praeinant tirdami Jūsų tylias rankas. Ir žinau, kad dienų traukėjimas, kaip ratų triukšmas, jus apkurtina ir jum apgesina ir susilpnina atmintį, ir jūs paliekate prilipę prie gyvenimo, kaip driežas prie šiltos sienos, ir neturite kito pasaulio, kaip tas, kuris jum įeina per kūną, kaip labai tirštas vanduo, liečiant, valgant ir skaudant.

Jus stebėjau vakarieniaujant. Tai buvo tikra: jūsų burnų klegumas, jūsų troškuly, jūsų pagarbumas kiekvienam trupiniui, jūsų atsidėjimas patiekalams. Bevaikščiojant po senus alyvynus iš paskos mano žodžiai, tas jum liko; neryškus mokslas nuovargyje ir dulkėtas bei tikras badas.

Mano vaikai: aš tai žinau. To nebijau. Aš jus seksiu ligi galo; pasiliksiu paskutinėje namų menėje, už miegančiųjų, tamsumoje, glitumoje ir šlykštumoje, sumaišytoje su tuo, kas jus skatina per visas dienas eiti ir netgi gerai atvejais džiaugtis.

Ten tiesiai einu amžiams jus lydėti ir užmarštį ir vienetą. Mane valgysite ir gersite. Aš pasidarysiu jums: negalėsite išmesti manęs šalin, nors ir kaip nusidėtumėte, būsiu kaulais, švelniausia jus šildančia chemija, svoriu, kurį vilksite keliais, tai, ką gyvendami deginsite, jūsų išlaida. Valgykite mano duoną: jau tapo mano kūnu. Gerkite mano vyną: jau tapo mano krauju.

*„La ultima cena“
En sen anzas de la edad, 1970
(Išvertė P. Gaučys)*

José Maria Valverde, ispanų jaunesnės kartos poetas, (1926), ilgąjį laiką buvo savo krašto ir užsienio universitetuose ispanų literatūros profesorius. Gyvendamas Romoje, parašė ispanų literatūros istoriją, o bendradarbiaudamas su M. de Ricquer — pasaulio literatūrų istoriją. Laikomas vienu žymiausių šių dienų ispanų religinės poezijos kūrėjų. „Paskutinė vakarienė“ paimtas iš jo rinkinio *Hombre de Dios* (Dievo žmogus).

P.G.

Judita Vaičiūnaitė

Kovos su lenkais 1920-1923 metais

Antanas Rukša, KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS. III tomas. Kovos su lenkais 1920-1923. Cleveland: Lietuvių karių veteranų sąjunga "Ramovė", 1982. 524 psl. 17 dol.

Taip pavadino a.a. dr. Antanas Rukša trečiąjį ir paskutinįjį kovų dėl Lietuvos nepriklausomybės tomą. Šio vertingo leidinio sumanytojas ir pirmojo tomo autorius buvo karo istorikas pulk. Kazys Ališauskas. Pirmasis tomas pasirodė 1972 m., antrasis, jau Rukšos parašytas, 1981 m., o trečiasis — 1982 m. Iš tikrųjų gal būtų buvę tiksliau II ir III tomus laikyti vienu dviejų dalių tomu, nes jų ir tema — kovos su lenkais ir autorius tas pats. Ir pats autorius III tomo teisingai laiko II tomo tęsia. Kaip ten bebūtų, maždaug per dešimtį metų atliktas milžiniškas darbas, viso 490-617-523 (1630) puslapių, su daugybe kautynių schemų, žemėlapių, bibliografinių nuorodų, geografinių ir asmeninių rodyklių, išsamų šaltinių ir literatūros sąrašų. Jį išleido Lietuvos veteranų sąjunga Ramovė, pasitelkdama gausų mecenatų, garbės prenumeratorių bei prenumeratorių būrį. Pirmąjį tomą redagavo Pranas Čepėnas. Tokiu būdu labai reikšmingas kovų dėl nepriklausomybės istorijos laikotarpis susilaukė labai nuodugnaus ir rimto vertinimo. Tai ne tik paminklas mūsų nepriklausomybės kovų dalyviams, bet kartu ir liudijimas, kad ir išeišija moka ir sugeba atlikti didelius ir gražius darbus. Jis rikiuotinas tarp Juozo Kapočiaus Lietuvių enciklopedijos, Broniaus Kviklio Lietuvos bažnyčių ir kitų panašių darbų.

Trečiasis tomas galbūt daugiau negu pirmieji du tomai recenzentų pastato ir labai kebliai padėti. Jame yra tiek daug kartais labai smulkių kautynių aprašymų, kad net nelengva susidaryti vaizdą, kaip tos kovos įsijaudžia ir bendra ano meto įvykių panoramą. Žodžiu, pro atskirus medžius kartais sunkoka pamatyti visą mišką. Dėl to galbūt didžiausias šio tomo trūkumas ir yra tas, kad jo autorius nepateikė platesnės diplomatinės ir politinės ano meto istorijos vaizdo, kuriame geriau būtų matoma visa labai m. ga atskirų karinių veiksmų mozaika. Tą jis, mano manymu, geriau atliko antrajame tome, užtat aną tomo daug lengviau skaityti ir recenzuoti.

Seinų katastrofa

Tomas susideda iš dviejų labai plačių skyrių: kovų su lenkais Suvalkijoje (p. 3-181) ir želigovskiadoms arba kovų dėl Vilniaus (p. 183-394). Tomas ir visas veikalas užbaigiamas trumpučiu vos 25 p. skyreliu apie šaulių ir partizanų kovas ir trumpomis išvadomis (p. 397-422). Gale pateiktas gana plati santrauka angli kalba (p. 425-442. Vertė Algis Rukšėnas).

Galbūt nei apie jokių kovų su lenkais epizodą neturime tiek daug autentiškos medžiagos ir tyrinėjimų, kaip apie kovas Suvalkijoje 1920 metais. Jau 1938 m. lenkų karo istorikas pulk. J. Smoleński išleido platų ir gerai dokumentuotą veikalą *Walki polsko-litewskie na Suwalszczyźnie we wrześniu 1920 r.* Juo daug naudojosi ir A. Rukša. Buvęs tuo metu Lietuvos krašto apsaugos ministeris ir kariuomenės vadas pulk. Konstantinas Žukas 1959 m. išleido savo atsiminimų knygą *Žvilgsnis į praeitį*, kuri sukėlė nemažą audrą, ypač dėl kritiškų jo pasisakymų apie 5-tojo pėstininkų pulko veiksmus ties Seinais. Tam pulkui tada vadovavo jaunutis kapitonas Skirpa. Daugelis ano 5-to pulkų ir net divizijų vadų buvo jauni žmonės. Vėlesnysis gen. štabo pulkininkas, diplomatas ir politikas Kazys Skirpa labai pikta atsiliepė į pulk. Žuko kritiką, pirmiausia "Karyje", o paskum ir atskira knygele *5 pėstininkų DLK Kestučio pulko kovos ties Seinais 1920 metais* (1971, 124 p.). Ja taip pat plačiai pasinaudoja Rukša, daugiausia palaikydamas Skirpos pusę.

Iš tikrųjų dėl tos vadinamos "Seinų katastrofos" audra jau buvo sukilusi anuo metu, dar nepasibaigus kovoms su lenkais. Steigiamasis seimas net buvo paskyręs specialią komisiją įvykiams ties Seinais tirti. Pats Skirpa savo minėtoje brošiūroje prisi-pažįsta, kad anuo metu ne tik krikščionių demokratų blokas, bet ir dalis liaudininkų, kuriems ir jis

priklausė, "žiūrėjo į mane, kaip į rugsėjo 22 d. katastrofos ties Seinais pagrindinį kaltininką" ir kad jis jau tada buvo "nekalta kryžia-vojamasis" (Skirpa, p. 115). Tuometinis krašto apsaugos min. K. Žukas buvo kaltas tik dėl to, kad jis nei Skirpos, nei 5-tojo pulko negy-nęs.

Dr. A. Rukša, kuris, beje, ir pats, kaip jaunas leitenantas, dalyvavo Seinų operacijose (ginant Druskininkų tiltą per Nemuną), kaip minėjome, palaiko Skirpą, sakydamas, kad jis "puikiausiai atliko savo kovos uždavinį" (p. 136). Vis dėlto apibendrinamas Seinų katastrofos priežastis, Rukša turi pripažinti, kad prie to prisidėjo mūsų kariuomenės vadovybės "nepakankamas karinis ... pasirušimas, nepritvymas ir, pagaliau, nesugebėjimas" (p. 180). Jis net prileidžia tokią hipotezę, kad jeigu tada mūsų kariuomenei būtų vadovavęs gen. Silvestras Žukauskas "Seinų katastrofos nebūtų buvę" (p. 181). Bėda buvo tik ta, kad tuo metu ir lenkai tą patį Žukauską bandė įtraukti į naujos prolenkiškos Lietuvos vyriausybės kombinacijas. Apie tai Rukša neužsimena.

Kadangi praeitimi negalima eksperimentuoti, anos Rukšos hipotezės niekas negalės įrodyti, kaip ir kaltininkus nustatyti. Turbūt daug paprasčiau tą "Seinų katastrofą" galima aiškinti didele Lenkijos karinių pajėgų persvara (ypač kai bolševikų spaudimas sumажėjo), geresniais ginklais ir didesniu patyrimu.

"Sirvintų stebuklas"

Sekančioje (V-toje dalyje) A. Rukša gana plačiai analizuoja Želigovskio žygį į Vilnių ir visas su tuo susijusias kautynes. Kaip jau mūsų istoriografijoje priimta, gen. Lucijono Želigovskio žygis siejamas su vadinamos Suvalkų sutarties sulaukymu. Iš tikrųjų reikalas nėra toks paprastas. Visų pirma ar galima Suvalkų susitarimą vadinti sutartimi, nors jis ir įtrauktas į Prano Dailidės redaguotą Lietuvos sutarčių tomą? Originaliame prancūziškame to susitarimo tekste jis vadinamas ne "traité", bet "arrangement". Antra, tas susitarimas nebuvo nei lenkų parlamento, nei mūsų seimo ratifikuojamas, kaip paprastai daroma su tarptautinėmis sutartimis. Trečia, Suvalkų derybose Vilniaus klausimas nebuvo sprendžiamas, nors iš nustatytos demarkacijos linijos lyg būtų galima suprasti, kad Vilniaus kraštas turėtų pasilikti Lietuvos pusėje (apie tai plačiau rašo prof. A. E. Senn *The Great Powers, Lithuania and the Vilna Question 1920-1928*, 1966, p. 45).

Nors Pilsudskis ir Lenkijos vyriausybė ilgokai gynėsi, kad „maištininkas“ Želigovskis be jų

žinios ir pritarimo užėmė Vilnių ir bandė sukurti vadinamą "Litwa Srodkowa", tačiau visiems buvo aišku jau ir tada, kad tas taria-mas "maištas" buvo lenkų sureži-suotas. Pagaliau ir pats Pilsudskis 1923 metais tame pačiame Vilniu-je iškilmingai pareiškė, kad Želi-govskis, užimdamas Vilnių "veikė mano vadovybėje ir mano aiškiu pavedimu" (žiūr. J. Och-manski, *Historia Litwy*, 1967, p. 256).

Kaip ten bebūtų, gen. Želigovs-kio armijai labai lengvai pasisėkė užimti Vilnių (1920.X.9 d.). Norė-damas sudaryti įspūdį, kad patys Lietuvos žmonės jį vaduoja (pats Želigovskis buvo nuo Ašmenos), jis savo armijos dalinius krikščio-lietuviškais vardais: lietuvių-gu-dų divizija, Gardino, Vilniaus, net Kauno pulkai. Gen. S. Žukauskas, kuris dabar vadovavo visai Lietu-vos kariuomenei, iš pradžių buvo manęs Vilnių ginti, bet greitai nu-tarė ne tik aplieisti Vilnių, bet net trauktis toliau į Lietuvos gilumą, jei kartais lenkai bandytų veržtis tolyn.

Lenkai, kuriuos vis dėlto slėgė Suvalkų susitarimo sulaužymas (tai vėliau pripažino ir pats Želi-govskis, smerkdamas tą susitari-mą), toliau nesiveržė, sustodami maždaug ties vadinama maršalo Fošo demarkacijos linija iš 1919 metų. Bet jų planai siekė daug to-liau. Beveik visos Lenkijos poli-tinės partijos nenorėjo atsisakyti savo istorinių pretenzijų į Lietu-vą. Todėl A. Rukša turbūt neklys-ta, rašydamas, kad "dabar Lietu-vai grėsė neapsakomai didelis pavojus netekti nepriklausomy-bės" (p. 348). Juoba, kad ne tik Vil-niaus krašte, bet ir visoje Lietu-voje buvo nemaža unijos su Lenkija šalininkų. Pats Želigovs-kis, kuriam buvo visiškai svetima bet kokia diplomatija ar politika, reikaldą sprendė labai paprastai: balnok žirgą ir jok į Kauną. Jis vi-siškai neabejojo, kad Kauną ir vi-šią Lietuvą būtų galima užimti, tik jis, kaip ir Pilsudskis, truputį abe-jojo, kaip ją reikėtų valdyti. Jie abu ypač nekętė visokių sąjun-gininkų "kūmučių". Lenkų kava-lerijos brigados, vadovaujamos pulk. Macislavo Butkiewicz prasi-rodė, kad tam Želigovskio optimizmui buvo tam tikro pa-grindo.

Tačiau staiga įvyksta tai, ką ta-da ir ką dabar A. Rukša ir daug kas vadina "Sirvintų stebuklu". Daug kam ir iš istorijos vadovėlių ir iš visokių pasakojimų turbūt susidaro įspūdis, kad ties Sirvin-tomis ir pora dienų vėliau ties Giedraičiais buvo kažkokio baisūs mūšiai, jeigu ne Žalgirio lygio, tai bent kas nors panašaus. Iš čia ir visos tos kalbos apie "Sirvintų ste-buklą", panašiai kaip lenkai kal-bėjo apie savo "Vyslos stebuklą". Iš tikrųjų, žinoma, Sirvintų ste-

buklas tėra tik labai mažytė Vys-los stebuklo kopija. Tai liudija ir dalyvaujančių karių skaičius (iš lietuvių pusės nepilnas pulkas, apie 500 žmonių), ir paimtas gro-bis bei belaisviai. Vis dėlto Sir-vintų, kaip ir Giedraičių, bei Musninkų kautynės įrodė, kad Lie-tuvos užėmimas nebūtų tik kava-lerijos pasijodinėjimas, kaip ava-jojo gen. Želigovskis. Kai kas, ypač vėliau, galvojo, kad po tų kautynių būtų buvę galima išva-duoti ir visą Vilniaus kraštą, jeigu tik mūsų pulkams būtų duotas toks įsakymas.

Deja, netrukus po to Vilniaus krašto problema pateko grynai į tarptautinės diplomatijos rankas, kuri Lietuvai nieko gero nežadėjo. Tiesa, dar buvo keletas mažesnių, daugiau partizaninių su lenkais susirėmimų ligi 1923 metų. Apie tai dr. A. Rukša kalba VI-toje ir paskutinėje savo monumentalaus veikalo dalyje (p. 397-414).

Vincas Trumpa

Vilniaus universiteto medalis tarptautinėje parodoje

Skulptoriaus Vytauto Kašubos sukurtas Vilniaus universiteto jubiliejinis medalis yra atrinktas atstovauti Amerikos medalių me-nui 19-je Tarptautinės medalių fe-deracijos parodoje, kuri vyks šių metų spalio mėnesį Palazzo Medi-ci Riccardi Florencijoje, Italijoje.

Vytauto Kašubos medalių 1979 metais išleido Akademinis lietu-vių skautų sąjūdis ir Filisterių skautų sąjungos Los Angeles sky-riaus Medalio Komitetas Vil-niaus Universiteto 400 metų sukakčiai pažymėti. Į Tarptau-tinės medalių federacijos parodą Kašubos medalių atrinko Ameri-kos Skulptūrinių medalių asoci-acija — beje, gana nauja, tik per-nai New Yorke įsisteigusi draugija — kuri koordinuoja ir Amerikos dalyvavimą šioje paro-doje.

Tarptautinė medalių federacija yra pasaulinio masto organiza-cija, kurios uždavinys — puoselėti medalių meną. Ji įkurta 1937 metais Paryžiuje. Nuo 1949 metų ši Federacija yra surengusi 18 tarptautinių parodų, kuriose buvo eksponuojami svarbiausieji me-dalių meno darbai. Paskutinė Tarptautinės medalių federacijos paroda įvyko 1979 metais Lis-a-bonoje, Portugalijoje. Joje daly-vavo 32 šalys. Šių metų parodoje Florencijoje dalyvaus 40 šalių. Tuo pat metu — nuo spalio 10 iki 14 — ten vyks ir Federacijos sim-poziumas šiuolaikinio medalių meno klausimais.

Laima Simanavičiūtė. Ikaras, 1982.

buklas tėra tik labai mažytė Vyslos stebuklo kopija. Tai liudija ir dalyvaujančių karių skaičius (iš lietuvių pusės nepilnas pulkas, apie 500 žmonių), ir paimtas grobis bei belaisviai. Vis dėlto Sirvintų, kaip ir Giedraičių, bei Musninkų kautynės įrodė, kad Lietuvos užėmimas nebūtų tik kavalierijos pasijodinėjimas, kaip avajojo gen. Želigovskis. Kai kas, ypač vėliau, galvojo, kad po tų kautynių būtų buvę galima išva-duoti ir visą Vilniaus kraštą, jeigu tik mūsų pulkams būtų duotas toks įsakymas.

Režisierius Jurašas Japonijoje

Režisierius Jonas Jurašas yra pakviestas pastatyti A. Čechovo pjesę "Trys seserys" Toky, Japonijoje. J. Jurašą kviečia Tadaši Suzuki teatras, savo moderniais klasikais pastatymais gana plačiai žinomas pasaulyje, pernai gastroliaavęs New Yorke. T. Suzuki teatras gyvuoja jau 15 metų, yra sukūręs savo mokyklą, pagrįstą originaliu kūrinybiu-filosofiniu metodu. Nuo perein-tos vasaros šis teatras pradėjo rengti Tarptautinius teatro festivalius Toga-Muroje, Japonijos "alpėse". J. Jurašas kviečiamas dalyvauti šių metų teatriniam festivalyje Toga-Muroje rugpjūčio pradžioje ir po to iš karto pradėti "Trijų seserų" repeticijas su japonų trupe. Spektaklio premjera numatoma spalio pradžioje Toky.

ATITAIŠYMAS

Praeitą šeštadienį „Draugo“ kultūriniam priede (1983.III.19, nr. 11) Antano Musteikio recenzijoje „Ankstesniųjų išveivų palikimas“ penktoje skiltyje antroje eilutėje išspausdinta „53 milijonai dolerių“. Turėjo būti „53 milijonai dolerių“ — dabarty būtų lygi vienam bilijonui dolerių. Ketvirt-oje eilutėje vietoj „dirbti 10 valan-du“, turėjo būti „dirbti 40 valan-du“. Už klaidas autorių atsiprašome.

Laimos Simanavičiūtės parodos atidarymo dalyviai stebi filmą apie dailininkės naudojamą techniką

Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje šių metų kovo mėn. 11 d.

Laimos Simanavičiūtės paroda

Šių metų kovo mėn. 11 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, buvo atidaryta viešnios iš Washingtono, menininkės Laimos Simanavičiūtės darbų paroda. Parodoje buvo išstatytas 31 meno darbas.

Dailininkė Simanavičiūtė pirmą kartą svečiuojasi Chicagoje su meno kūriniais. Nors jos paveiks-lai suteikia žiūrovui aliejinės tapybos įspūdį, tačiau ji juos tapo tiesiai ant dirbtinio stiklo (plexi-glass) su emaliniais dažais. Naudodama šią savotišką tapy-bos techniką, dailininkė išgauna švariai ir kruopščiai atliktų darbų įspūdį.

Šioje parodoje Laimą Simana-vičiūtę matome kaip abstraktistę, išskyrus keturis portretinius paveikslius. Abstraktaus meno kūriniių pagrindiniai „veikėjai“ yra spalva ir linija. Aplanai, tapy-tojui spalva yra kaip garsas muzi-kui — galinga išraiškos priemonė. Tai ypač svarbu abstraktistams. Pati spalva mus veikia įvairiai, taip kaip ir pati linija. Spalvotos formos išgaunamos panaudojus spalvą ir liniją ir todėl jos mums sukelia įvairias nuotaikas.

Dail. Simanavičiūtė, atrodo, mėgsta grynąsias spektro spalvas — raudoną, mėlyną, žalią, geltoną. Jos linija yra stora, laužyta, tiesi, kylanti į viršų arba krentanti žemyn. Spalvos atribotos viena nuo kitos linija.

Kaip anksčiau minėta, dailininkė yra abstraktistė, atsisakiusi regimosios tikrovės formų, tačiau

NAUJI LEIDINIAI

• *Saltinis* nr. 6 (1982). Dvimenėsinis tikybinės ir tautinės minties žurnalas, leidžiamas Marijonų ir Šv. Kazimiero sąjungos Didžiojoje Britanijoje. Redaguoja kun. dr. S. Matulis, MIC. Administruoja Juozas Dubickas. Prenumerata metams be kalendoriaus — 3 britų svarai (6 JAV dol.), su kalendorium 4.50 svarai (9 dol.). Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound Road, West Bridgford, Nottingham NG2 6AH.

Šalia kalėdinio numerio akcento, spausdinama ištrauka iš Kazimiero Barėno naujo romano, eilėraščių ir daug įdomių žinių ne tik iš Anglijos lietuvių gyvenimo, bet ir iš Skotijos, Šveicarijos, Prancūzijos, Vokietijos, Brazilijos, Argentinos.

• *Pasaulio lietuvis* nr. 2 (1983 vasaris). Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui, leidžiamas kartą per mėnesį Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos. Redaktorius — Bronius Nainys, administratoriai — Baniutė ir Romas Kronai. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Metinė prenumerata — 10 JAV dol., atskiras numeris — 1 dol.

Numerio akcentas Nepriklausomybės šventei, „Aušros“ metams, religiniam lietuvių persekiojimui tėvynėje, PLB seimui ir Pasaulio lietuvių dienoms šią vasarą. Daug žinių apie Australijos lietuvių politinę ir kultūrinę veiklą; du jauni Australijos lietuviai, Linas Pocius ir Dana Baltutytė, spausdina savo rašinius. Platus sporto skyrius.

jos paveiks-lai žiūrovui duoda kosminio pasaulio apraiškų. Dailininkės paveiks-lų spontaniška kompozicija, plevėsuojantys kvadratai, trikampiai, primena plaukiojančius debesis, neužmatomus horizontus, dangaus erdves. Pvz., paveiksle „River of Styx“, matome, kaip autorė spalvų, linijų, plokštumų ir tūrio formų kombina-cija išgauna gelmių ir jos augmenijos įvaizdžius. Arba kitame kūrinyje, „Stormy Day at the Beach“, matome paveikslo viršuje gaudinančią tamsius, mėlynus debesis, o apačioje rausvai baltas, kunkuliuojantis bangas. Ir taip autorė spalvinėmis formomis išgauna trijų dimensijų kosmi-nius elementus, vaizdus.

Žvelgdami į dail. Simanavičiūtės parodą, pastebime jos drąsias ir dinamiškas spalvų ir formų išraiškas, kurios patraukia žiūrovo dėmesį ir taip sukelia jam pilnutinį spalvinį paveikslą pajau-timą. Tad galime ją pavadinti poe-tiška, ekspresionistinio abstrak-tizmo menininke.

Saulė Jautokaite

Chicagos teatruose Paryžiaus dainininkės drama

Apollo teatras, 2540 N. Lincoln, Chicagoje, nuo kovo 15 d. stato muzikinę dramą „Bravo! A Musical Portrait of Edith Piaf“. Tai pavaizdavimas prancūzų dainininkės Piaf gyvenimo. Gimusi Paryžiuje, ji buvo moti-nos palikta gatvėje. Ją išaugino tėvas — akrobatas. Jos talentas buvo pastebėtas, jai dainuojant didmiesčio gatvėse, ir ji iš Paryžiaus klubų iškilo į tarptautinę garsenybę, taip, kad jos plokštelė-lių buvo parduota net 40 milijonų. Nelaimėi, alkoholis ir narko-tikai nuvarė ją kaban teturincia 47 m. amžiaus. Atsisveikindami, pro jos karstą praėjo 100,000 žmonių.

Denise Le Brun, vaidinanti Edith Piaf.

Pastatyme ją vaidina jos buvu-si mokinė Denise Le Brun, teatru ir televizijos solistė, kurios daina-vimo ir vaidybos paveikta, gausi Chicagos publika premjeroje sustojusi jai sukėlė ovacijas. Pastatyme jai talkina trys vyrai aktoriai, vaizduoją asmenis, turėjusius ryšio su Edith Piaf iskilimu.

J. Pr.

Laimos Simanavičiūtės parodos atidarymo dalyviai stebi filmą apie dailininkės naudojamą techniką

Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje šių metų kovo mėn. 11 d.

Nuotrauka Jono Tamulaičio.